

Husets historie

version med billeder 24/3 2018

1993 Lige efter overtagelse og i 2018











Udvendig Huset er ca 9 fag langt, har eternittag to skorstene placeret skævt i forhold til rygningen. Støbejerns tagvindue i 2. binding mod nord i forhold til skorsten ca 1/2 nede fra rygning. Af bindingsværk var kun bjælkeender synlige. Mod øst er påbygget et indgangsparti, bislag, (træskogang) ca 2,5x 3 m med beton gulv og et mindre, liggende vindue mod syd, yderdøren en ældre dør beklædt med vandrette lister, taget er eternit med svag hældning op mod og med tilslutning i zink til husets tag. Omkring huset var der perlegrusbelægning. Mod vest kunne stenpigning ses ved 4. og 5. fag; lige under perlegrus var der et lag kridt med tyndt lag jord over.

Facader overpudsede hvidmalede; 8 termovinduer (brun træbeskyttelse)(bxh 100x90) i vestfacade; i sydgavl ekstra stort termovindue(bxh 175x125 cm); mod øst termovindue i badeværelse (2. fyldning) og køkken (4. fyldning); i 7. fag mindre termovindue; sålbænke sortmalede relativt tynde kvadratiske klinker. I nordgavl ældre dobbelt vindue med enkelt vandret sprøse; i sydgavl et ældre, tofaget bredt men lavt (liggende?) vindue. Mod øst "moderne" indgangsdør med to termoruder og lister foran. Bjælkeender stikker ud under plasttagrende.

Indvendig Sælger har isoleret og støbt gulve i soveværelse og badeværelse og renoveret badeværelse med håndvask, toilet og brusekabine; i soveværelset og badeværelse hvidpigmenterede profilbræddeløfter. Alle indvendige døre har sælger udskiftet med "moderne" pladedøre (teakfiner) døre. Gang: ydervæg mod øst beklædt med kinafiner, øvrige vægge savlsmuldtapet, loft: lange gipsplader imiteret træ og hjemmelavet trappe til loft; væg til væg tæpper overalt; i stor stue mørkebrune lofter med masonitplader med lister og masonitinddækning af bjælker, gulvet beton med grønne filtfliser. I lille stue i loft hvidmalede felter af masonitplader med listedækkede samlinger; i begge stuer hvidmalede savlsmuldtapet. Vinduskarme mørk marmorert laminat. I gang 6.binding trappe til loft (bindinger tælles altid fra nord)

”moderne” indgangsdør med todelt termoglas og trælammeller på ydersiden, modsat døren et lille vindue. I lille gang mellem badeværelse og køkken er en tidligere, nu blokeret lem til loftet. Køkken snederkerlavet med plane låger (ikke massive), gråmarmorerede laminatbordpalde, komfur m. masseplader, betongulv med tæppebelægning; i lille stue Morsø støbejerns koksovn med emaljerede plader, stue ferniseret bræddegulv, væg til væg tæppe; i stue i stor stue smedjerns brændeovn med glaslåger (fremstillet på lokalt smedeværksted). Træskogang pudsede gulmalede vægge; rødmalet betongulv og bræddeloft.

På loftet mod nord forældresoveværelse, to fag, opbygget af lægter og cellutexplader. På gulvet flere lag tæpper og nederst tæppemønstret linoleum lagt på et lag af gamle aviser og blade (yngste fra maj 1953). Gl. vindue, to fag med tværsprosse. Mod syd kammer, to fag, opbygget af lægter og cellutexplader; ved døren (øst for skorsten) i gulv hul til stue (over stuedøren) med rist, der kunne åbnes og lukkes (varme?). Vindue i gavl lavet af gammelt vindue lagt ned (dvs bredere end højt). Svarende til fag 6 og 7 var der rester af kammer med vægge i krydsfinerplader fra Ford’s samlefabrik (1924-1965) i Sydhavnen (Kbh) med orange tapet; på gulv tæppemønstret linoleum. I fag 6 et tagvindue i støbejern.



Loft mod syd. Bemærk linoleum på gulv fra tidligere kammer; herunder var de hævede, gamle loftsbrædder. Det delvist nedbrudte kammer i fag 6 og 7 gik til krydsfinérvæggen med orange tapet, væggen blev støttet forinden med lægte. Tv. for skorsten dør til det senere kammer af cellutex plader på lægteskelet. Lyset ved døren kommer fra klar glasfiber bølgeplade. Helt t.v. ses lofthullet til loftstrappen. Bemærk lavt siddende hanebånd, der er granstammer sømmet på spær. Lige foran skorsten anes for oven et af de gamle naglede, højsiddende hanebånd.

2018 Efter restaurering



Forår 2018



Vest, 4. fag. Ny løsholt isat med spiger og vinkelbeslag. Efter afrensning erstattes frostsprængte mursten med nyt murværk og der lægges murpap under hele fyldningen efter syldsten er sat i cementmørtel. Bemærk bagsiden af cellutex isoleringen, der var sømmet direkte på murstensvæggen.

Udvendig Der er lagt nyt stråtag med kragetræer og med dobbelt kvist over 6.+ 7. fag. Nye skorstenspiber med musetrappe og udkræning i top. Gavl trekanter beklædt med sortmalede brædder 1 på 2. Bindingsværk fritlagt, småsprossede vinduer med ny-indsatte løsholter; ny hoveddør med fyldning forneden og sprossevindue med 4x4 glas foroven. Dør til træskogang beklædt med perleprofilbrædder i sildebensmønster. De fleste undertavl er helt erstattet med nyt murværk. Niveau omkring hus reguleret til samme højde, afgravet på østside (ca 25 cm) opfyldt mod vest ved sydenden af huset (op til 50cm; oprindeligt niveau mindst

20cm lavere end 1993niveau); nylagt stenpigning mod vest med lodretstående "æggesten" op mod væg. Mod øst smal stenpigning ind mod væg kombineret med betonfliser. Fritlagt bøgetræstjæret bindingsværk, hvidkalkede tavler. Mod øst er stolpen i 6.fag dækket med fiberbetonplade og fyldningen er ny-opmuret for at flugte med klinkebetonvæggen i stor stue. Stolpeender mod syldsten er hugget rene for råd og understøttet med underkilede marksten i betonmørtel.



Vest. 3. stolpe fra nord. Forrådnnet stolpeende afhugget og stolpe kilet op med marksten.



Øst. 3. fag. Underfyldning færdigpudset efter afrensning og frostsprængte mursten er udskiftet; nederste to skifter udskiftet og murpap ilagt. Fyldningens syldsten er ca 20 cm under terræn. Stolpe t.v. (4.stolpe) var meget medtaget af råd, så her er 20cm borthugget og stolpe understøttet med mursten. Bemærk det gamle jordspyd ved højre stolpe til el etableret ved istandsættelse af badeværelse af tidligere ejer ca 1987



Indervæg i træskogang; afrenset bindingsværk. Undertavl er nypudset efter afrensning. Udhugning i løsholt til gl. vindue ses. Bemærk rester af tidligere gul farve, og det oprindelige tværliggende vindue t.v. El-rør til fra loft til gulv til udhus; under gulvet ligger det lige under gammel stenpigning og går langs tidligere fundament under gulvet. Her var en rottegang langs med røret.

Indvendig I træskogang blev vægge og bindingsværk afrenset. Betongulvet blev brækket op og der blev gravet ud og støbt Lecabeton (ca 25 cm); derover er på et 5 cm betonslidlag lagt gule hårdtbrændte klinker på knas. Vægge pudsede og malet mat hvidt med åndbar facademaling (Icopal). Loft malet lys grøn ("ballerina-grøn"). Bindingsværk malet med sort træbeskyttelse. Skabe under vindue stammer fra et kemiøvelseslokalet på den gamle Polytekniske Læreranstalt på Sølvtorvet i København og er fra 1890. Over skabene har der været en skuffe som er skåret væk for at gøre skabet lavere.

I lille stue, køkken og gang er vægge strippet til blank mur, gulve brudt op og gravet ud til isolering. I lille stue er masonitplader i loft nedtaget. I 6.fyldning er opsat sænket loft af 12x2,5 cm brædder i samme højde som i de to øvrige fag. Gamle loftbrædder afrenset og malet. Ydervægge isoleret med 50 mm støbebatts (Rockwool). På ydervægge er opsat paneler under vindueshøjde og 20 mm krydsfiner mellem vinduer. Vægge kalkede. Under gulv ca 25 cm løs Leca. Mellem de nye strøer er ophængt 50 mm støbebatts og der er lagt Dinesen douglas 200x28 mm gulvplanker, som er hvidskurede. Der er ikke brugt dampspærre.



Lille stue. Paneler opsat. Strøer lagt. Der er klar til at udlægge isolering (leca og støbebatts mellem strøer).



Lille stue. Gulv lagt. Paneler, loft og vægge færdigbehandlet. Stenunderlag til brændeovn er ved at blive lagt.

I køkken og gang er der efter udgravning lagt løs Leca (ca 25 cm), 50 mm støbebatts og 50 mm støbt slidlag under gulvklinker. Ydervægge er isoleret med 50 mm glasuld afsluttet med 20 mm krydsfiner og kalkning. Indgående koldvandsrør er ført ca 50 cm til venstre i forhold til dér, hvor det kommer ind under syldsten. Koldvandsrør ligger på varme side af isolering. Varmtvandsrør ligger inde i isolering. Tværgående væg mellem køkken og gang er fjernet og stolpe flyttet ca 1 m mod træskogang for at etablere ny udgang fra

køkken til gang. Fra stuevæg til stolpe opmuret kogeniche. Under vindue op muret konsoller til bord og vask. Vasken er gammel laboratorievask fra Biologisk Institut, Øster Farimagsgade 2a, KU, opført 1957. Vandarmaturet stammer fra samme sted. Ved skorsten opmuret en konsol til køkkenbord, hvorunder skab med genbrugslåger i snedkerfremstillet ramme. I lofter er de gamle loftsbrædder afrenset. Lgang er lavet sænket loft og trappeåbning til loftrappe er flyttet ind mod stuevæg (i 6.fag). Mod øst er 6.fags ydermur opmuret som dobbeltmur i Leca/mursten med 25mm støbebats i hulrum.



Stor stue set mod hhv. syd/vest, mod gang (nord/øst) og syd/øst. Bemærk det korte vægstykke th. for dør mod gang i klinkebetonblokke medens resten af tværvæggen er i mursten. Der er i væggene ingen spor efter andre døre eller vinduer end de nuværende. På sidste billede er loftsbrædder udskifte, og der er udgravet til isolering. Bemærk de op gravede syldsten fra den gamle gavlvæg

I stor stue er vægge strippet og gulv opgravet, isoleret med 30 cm Sundolitplader, hvorpå støbt 50mm slidlag. Strøer er skruet direkte i beton med isolering imellem, hvorpå 200mm Dinesen douglas gulvbrædder. Gulve hvidskurede. Vægge isoleret med 90 mm mineraluld under dobbeltlag 20 mm vandfast gipsplader. Tyndpudset og kalket. Det gamle loft er erstattet af nyt bræddeloft; de to loftbjælker "hang" ca 30 mm på midten og er rettet op vha. lasker op til spær. Der er opsat dekorationsbjælker i hver ende. Over vindue er opsat gammel døroverligger (1774) fra Mathias Schmit's gård i Dragestræde 14, Stege.

Klinkebetonvæg mod gang (dvs øst for dør) beklædt med vandret liggende, gamle brædder fra loft afsluttende med gl. stolpe ved dør.

Loft Der er lagt isolering og nyt plant gulv ovenpå det gamle gulv. Lavtsiddende hanebånd og skorstensstol er hævet.



Alvin og Herman Vinge foran huset ca 1924. Bemærk dobbeltfløjet dør, der går helt til lejde og ret store tofags vinduer med to vandrette sprosser, samt det meget slidte stråtag; hasselkæppe er synlige. Der er kalket "over stok og sten". Der anes en døråbning lige indenfor hovedøren.



Vinter 1941. Bitten og Knud vinge i haven Busenevej 2 op mod vestsiden af Busenevej 5. Bemærk dør i 6.fag, mindre vindue i 7. fag, dør i 8.fag og dør yderst på billedet i den forlængede del af huset. Der er kommet strøm til Mandemarke!



Luftfoto en gang i 1940'erne.
Bemærk ingen dør helt mod syd
som på billedet ovenfor.



Luftfoto ca 1959 fra syd-vest. Holger har to køer!



Luftfoto ca 1959. Bemærk dør i 7. fag svarende til nuværende hoveddør og ingen dør helt mod syd. I gavlen ses højsiddende staldvindue og en lem op til loftet. Bemærk også det gamle udhus mod øst med hønsegård. Der er meget køkkernhave!



Huller til støjler i lejde over badeværelsevindue



Vestside, 1. fag mod nord: Fritlagt overskåret løsholt i eg. Underfyldning delvist afrenset. Bemærk stolpe uden bindebjælke, da der er muret gavl udenpå gl. gavlmur.

Restaurering afslørede

Facade Overpudset bindingsværk; under hvid cementbaseret facademaling var der mange lag kalkning; på nordgavl (og visse steder oppe under tagskæg) var lagene intakte og viste, at efter mange hvidkalkninger, har der været kalket med gul en del gange og dernæst igen med hvidt mange gange. I undertavl er mange mursten dårligt brændte og frostsprængte. De gamle løsholter, som passer til taphullerne i stolperne, er overskåret for at få plads til termoruder. I bindingsværk er der huller til støjler til lerklining (observeret i løsholter, tagrem over badeværelsesvindue); stopler i eg, løsholter mest eg enkelte fyr, bindebjælker, tagrem og spær fyr; nordgavl opmuret i mursten udenpå gammel gavl, som formentlig er fjernet. Sydenden af huset påbygget i klinkebetonblokke; på østsiden er også 8. binding op ført i klinkebetonblokke uden bindingsværk. Træskogang er opmuret klinkebeton; på bindingsværk påsømmet kyllingenet. Pudstykkelser stærkt varierende. Løsholter på vestsiden overskåret for at få plads til termovinduer. Mod øst i første binding er løsholt overskåret og 2. stolpe forsynet med højt- og lavtsiddende hængseltappe; i anden binding ingen løsholt; i tredje og fjerde binding løsholt sænket (uden nye nagler). Mod øst 6 binding (i træskogang) er der hugget ned i det meste af løsholt, formentlig for at gøre plads til et vindue (bxh 90x100 cm). Mod øst 7. binding løsholt sænket, udvendig er stolpe langt inde i forhold til resten af væggen mod syd, der er muret op i klinkebeton. Mod vest ses øverst på sidste (9.) stolpe kileformede knægt (35cm høj 10cm bred foroven), der bærer tagrem for resten af sydmuren, der er muret i klinkebetonblokke (incl gavl). Knægten er trukket 32mm ud af fra stolpen foroven, hvilket betyder, at forlængelsen af huset har sat sig ca 35 cm ved gavlen. Der er ingen udstikkende bjælkeender i 1., 7., 8. og 9. stolpe på nogen af siderne af huset. I 1., 8., og 9. stolpe er der udfyldte huller efter bjælketappe. I 7. stolpe er der ingen spor af gennemstukket bjælke. På 3. stolpe er der to ovenpå hinanden liggende bjælkeender.

Alle tavler var opmuret med røde eller gule sten. Mod vest var der i 8. fag en lodret fuge i undertavl efter dør senere er hullet udmuret med nyere end stenene i tavlen.



Undertavl i 8. fag. Sort pil angiver elkabels indføring. Røde pile viser lodret fuge efter tidligere dør. Udmuringen syntes med nyere sten end resten af fyldningen. Hvide pile angiver naglehuller; bemærk at de ikkesidder lige overfor hinanden, så de kan ikke have hæftet samme løsholt.



Mod øst er der i 1. fag (billede t.v) gennemgående lodret fuge efter dør i venstre side. Bemærk de to hængselstappe (pile). I venstre side er der i forbindelse med opmuringen af dørhullet isat et vindue 2 skifter over den overskårne løsholt ved siden af. Den falsede vinduesramme sidder i væggen, men er blændet med gasbetonblokke. I højre side er de øverste 5 skifter er opmuret i ubrændte sten. I 2.felt mod øst (billede t.h.) er løsholt sænket (uden nagler) og der er en udmuret vinduesåbning. Vinduet har siddet op til højre stolpe er nået op til 3 skifter fra lejden (samme slags som i træskogang?). Ved siden af og ovenover vinduet er muret med hulstensmursten i beton. Alle fyldninger er muret op i mursten af varierende kvalitet—en del frostsprængte. Mod øst er ingen spor af syld (stolpeender bortrånnet) mod vest enkelte spor efter fodrem: en stolpeende med tap og en stump fodrem plus et løst stykke fodrem, men den fleste stolpeender er også her bortrånnet, så det er vanskeligt at se om der har været tapender.

Ved aflæsning af **dyvelhuller** kan mod vest identificeres en dør i første fag (regnet fra nord), idet der er to højtsiddende naglehuller (180cm over terræn) og taphul efter løsholt 110cm over terræn i første stolpe, dvs dør mod syd i fyldning; over 4. fag er lejde (tagrem) samlet med nagle (lodret blad); i 5. fag dør, idet højtsiddende (180 cm) og et lavt (110cm) naglenul mod syd dvs dør har siddet mod nord i bindingen. I 6.fag to højtsiddende naglehuller plus et lavt i stolpe mod syd: dvs dør har været mod nord i bindingen. I 7. stolpe er der ingen spor af gennemstukket loftbjælke. Over stolpen er der dyvelhul i lejden. I 8. fag sidder dyvelhullet på 8. stolpe kun 80 cm over terræn medens det i 9. stolpe sidder 100cm over terræn; derudover er der et højtsiddende naglehul (173 mc over terræn). I 9. stolpe er der desuden mod syd et lavtsiddende (85 cm over terræn) naglehul

på nordsiden af stolpen. Dvs der var formentlig en dør i 8.fag, selvom der ikke ses højsiddende dyvelhul mod nord i bindingen. Der er yderligere et lavtsiddende (85cm over terræn) på sydsiden af 9. stolpe. Derudover er der på sydsiden to udhugninger til en klampesat vandret bjælke på tværs af huset (dvs den gamle gavl) og øverst en påsømmet knægt der bærer tagremmen til den forlængede del. Mod øst mangler den sidste (9.) stolpe i bindingsværkshuset, og der er ved tagremmen en naglesamling svarende til den manglende stolpe. Fra 8. stolpe er ydervæggen opmuret i klinkebeton. I denne del er der i østsiden naglehul i tagremmen ca 90cm fra gavlen: det kunne være en dørstolpe og endelig ét ved gavlen, formentlig en hjørnstolpe. Der er ingen dyvelhuller svarende til en stolpe under det midterste spær i den forlængede del; dvs ingen bindingsværk. Der er lagt nyere loftsbjælker i stuen ovenpå murrem og ved siden af de gamle bjælker og spær. Spær har stået på de gamle bjælker.

Husets **fundament** består af syldsten, under stolperne større sten 30-50 cm og mellem stolper mindre sten, der visse steder på vestsiden kun går få cm under niveau. På vest siden lige under perlegrus er der stenpigning, der ved 4. og 5. fyldning gik næsten helt ind til væg. Ved første



Del af syld med taphul og afhugget stolpeende med tap

fyldning (vest) er de små sten tilhuggede mere eller mindre firkantet. Ved 2. stolpe er der rester af syld (fodrem) og rest af tap på stolpe; også ved 4. fyldning (5. stolpe) var der rester af syld, der sad på tap på stolpen. Mod øst ligger syldsten mellem stolper 15-30 cm under terræn og der er ingen spor af syld (murrem). De ca 3,5 m af syldenden, der er opmuret i klinkebetonblokke, står på et fundament af kløvede granitsten i forskellig størrelse opmuret i mager kalkmørtel. Ved sydgavl blev ca 15-20 cm under terræn før regulering i 1994

fundet stenpigning. Den opmurede nordgavl står på syldsten, som kan være genbrug fra den tidligere bindingsværksgavl. Træskogang er opmuret i klinkebeton direkte udlagt i mørtel på et lag blåler uden fundament.

Inde i huset

Overalt var ydervægge isoleret med 20 mm cellutexplader sømmet direkte ovenpå gammel tapet eller kalkning. Ydervægge var på den indvendige side pudsede hen over bindingsværk, hvorpå der var sømmet kyllingenet. Loftbrædder beklædt med masonit i felter, hvor samlingerne var dækket af lister. Undtagen i gang, hvor der var kalket/malet på loftsbrædder. Bag nogle af afdækningerne var der hulrum, hvori der fandtes en del indtørrede husmus; et enkelt sted i den store stue var der en rede med mumier af under. NB soveværelse og badeværelse er ikke renoveret indvendigt.



Gammel pigstensbelægning ca 30 cm under nuværende niveau. Ved restaurering er den bortrånede stolpeende erstattet med mursten.



Fodtømmer fra gammel væg (t.h. ud fra stolpe)) på fundament af røde mursten og t.v. rest af murstensbelægning fra gammelt gulv. Forrest fundament i beton og marksten fra tidligere træskogang

Ved udgravning i **træskogang** (forstue) fandtes ca 30 cm under gulv pigstenbelægning under en del af gulvet. Vinkelret ud for 7. stolpe var en ca 70 cm rest af fodrem (=væg?), der var lagt ovenpå 2 skifter røde mursten lagt i kalkmørtel, der igen var lagt på en stenbelægning (oprindelig pigstensbelægning?); rækken af mursten fortsatte ud til ydervæg. Mellem sydvæg og rækken af mursten og i niveau med disse var belægning af mursten lagt på fladen. Denne belægning fortsatte udenfor sydvæggen knap hen til den næste stolpe (der nu er indemuret). Ved indervæggen i træskogangen var murstensbelægningen dækket af beton. Ca 50 cm fra 7. stolpe hen mod køkkendør var en fundament ud til ydervæg af marksten støbt ind i beton (gl væg?). Der var rottegang under pigsten på sydsiden af dette fundament. Ingen udstikkende bjælkeende i 7. stolpe, men dyvelhul for spær i tagrem.



Sydende af gang efter stolpe (midt i billedet) er flyttet ca 75 cm til venstre. Røde pile: udmuret vindueshul i 6.fag; bemærk udhugning i løsholt. Sorte pilespidser: spor efter langsgående vægge i loft. Røde stjerner: gul farve også på bjælke i 7. binding.

Gang: 8. stolpe (mod øst) invendig med tap hul til tværgående løsholt (=spiltovej; stald) over to dyvelhuller til langsgående løsholter; rest af lavtsiddende (160cm over gulv) afskåret loftbjælke. Ved hoveddør(mod vest) har 8. stolpe højsiddende (190 over gulv) med mørtel udfyldt hul efter bjælke og et midt på bjælken efter løsholt (spiltovej eller væg). Elinstallationer var lagt i synlige jernrør også en jern samledåser; midt på loftet en roset drejet i træ; nogle ledninger var stofledninger andre plastisolerede. Over det forsænkede loft var de "nyere" loftbrædder kalket fra hoveddør hen til og forbi dør til stue. Det sidste stykke hen til østvæg var de gamle ormædte loftsbrædder dækket med bølgepap, der var malet med gul plastmaling; malingen fortsatte på begge sider af loftsbjælken; dvs et rum har været to fag langt. I overgang mellem det kalkede og det gule loft var der tydeligt spor eft langsgående væg, der ville svare til åbningen til køkken. Hen over hoveddør ses de nederste spærrender (loft 7. fag hævet over tagrem). Den nye bjælke over 7. stolpe er lagt ved siden af (syd for) stolpen. Bjælken er en groft tilhugget granstamme med barkkanter (ca 15x15 cm). De pudsede vægge var under tapet malet flaskegrønne hen mod hoveddør. Væggene fra stuedør og mod øst var kalkede med spor efter lyserød overmaling. De to tværgående vægge ind mod stuerne var muret på et mørtellag lagt på et ca 10 cm tykt lag blåler; i væggen mod lille stue var der en blændet dør, hvorunder der var lagt et stykke 10x10 tømmer på marksten; ved siden af den langsgående væg ind mod lille stue var lagt et tømmerstykke af fyr, der delvist fungerede som fundament, og som igen var lagt på alm ler (se dog under lille stue). Gulvet var et tyndt lag beton med ca 5 cm løs Leca under. Der var spor i betonen af væg hen mod stue i forlængelse af den eksisterende væg, idet stykket fra stue dør til yderdør havde været tjæret. Der var også spor i loftet efter væg. Sammenholdt med det ovennævnte tyder det på to langsgående

vægge i gang: en i forlængelse af eksisterende væg mod lille stue og en der stødt op til stor stue lige tv for dør. Der var også tydelig ændring i betonen ved overgang til en ældre støbning i køkken.

I Køkken var gulvet dækket af et tyndt lag beton (ca 5 cm), hvorpå der var en sort belægning opdelt i felter; formentlig lim efter belægning af linoleumfliser. Betongulvet var i niveau med stuegulvet dvs formentlig lavet samtidig. Under betonen var der lagt spredte småsten, ølkapsler og knogler (kyllinger, koteletben). Betonen var støbt ovenpå et lerstampet gulv (ca 10 cm tykt), hvorunder der var et muldlag, som var gennemgravet af rotte gange. I nogle af gangene fandtes et andekranie, nogle hønsekogler og koteletben.



Belægning af mursten omkring skorsten. Det lerstampede gulv er bortgravet. Tommelstok angiver størrelsesforhold.

Skorstenen, som er i hjørnet af køkkenet ind mod stue, er opmuret på store, flade (flækkede) marksten. Muren mod lille stue var opmuret på et mørtellag ovenpå blåler, mens væg mod mellemgang til badeværelse stod på syldsten. Fra døråbning til mellemgang og ca 75 cm hen ad væg mod stue var lagt et "gulv" af røde og gule mursten, hvoraf nogle var farvede af løbesod (genbrug fra skorsten), foran skorsten var belægningen rundet med tværliggende sten, mens den ved siden af skorsten var et kvadratisk felt (ca 75x75 cm). I skorstenen var der i ca 150 cm højde

en rund udmuring, der svarer til et skorstensrør og i væggen mod mellemgang en tilsvarende udmuring (rør fra gruekedel i mellemgang?).



Skorsten i køkken med tilmurede huller til skorstensrør markeret i væg til mellemgang og i skorsten. Det nederste hul t.v. i skorsten ses ikke.

På forsiden af skorstenen var der en nyere udmuring i gule sten svarende til bredden af renselømmen og 7 skifter op fra denne. I den venstre side af skorstenen var der 4 udmuringer svarende til skorstensrør: Det øverste kun 2 skifter under det i forsiden, et i ca 1m højde og et i ca 60 cm højde over gulv (ved dette var 2 hele sten udskiftet), og endeligt var der et hul, udfyldt kun med mørtel, lige under det øverste, men helt inde ved væggen mod stuen (måske fra før væggen blev lavet?). Mod loft er en kvartstens udkrøgning. Nederst på skorstenen var der spor efter blå kalkning. I hjørnet mellem skorsten og stuevæg en del løbesod ved loft. I øverste 4. fydning ved vindue var der udmuring i gule sten efter tidligere vindue sten fra løsholt (den oprindelige løsholt var erstattet af en lavere siddende (i samme højde som de nuværende) i fyr uden naglehuller)) op til en træoverligger, hvorpå der var 3 skifter røde sten. Vinduet har siddet helt op til 4. stolpe. Der var inderst på murerne flere steder spor efter lys blå kalkning (farven svarende til i lille stue), der var overpudset, hvorefter der var malet en dyb blå ("madam blå")maling helt til loft, også bag skabe formentlig fordi disse var uden bagvæg.



Den gamle væg mod gang set fra køkken med blåmalede vægge.



Rest af den gamle, oprindelige væg mellem bolig og stald, set fra gang. Øverst ubrændte sten, nederst brændte sten muret op i lermørtel. Bemærk de lodrette mursten ovenpå bjælken ved hævet loft i 6.fag.

Udenpå denne blå var der over bordhøjde sat 3 rækker hvide fliser; også væg ved siden af skorsten var flisebelagt. Fliserne var dækket af hvidt tapet med røde blomster. Over fliser var der malet mørkegrønt (lidt lysere end i 6. fag i stue), senere hvidt. På væggen under bord ved vindue var også malet grønt, men en mørkere nuance. Væg mod gang havde åbning ved langsgående stuevæg og var i bindingsværk med løsholt; stolpen ved døråbning bar spor af at være flyttet. Væg stod på syldsten; nederste fag brændte sten opmuret i lermørtel, øverste fag i ubrændte sten opmuret i lermørtel. Sydsiden af denne væg var pudset og hvidkalket. De gamle loftsbrædder var malet med linoliemaling i samme elfenben-hvide som loftet i den lille stue. Under denne var der malet en mellemgrå nuance (grundmalig?) også som i stue. Ved loftbjælken var der spor efter en el-installation i et ret tykt kabel (tjæret til vådrum?) eller jernrør, der gik ind i en samledåse, hvorfra to ledninger gik ud.



6. fag set mod vest viser det hævede loft og spor efter væg i loft. Bemærk spor efter el-installation. På undersiden af loftsbjælke anes huller til støjler og en oversavet stolpetap dér, hvor der har været langsgående væg.

I Lille stue var bræddegulvet i plan med det støbte betonlag i køkkenet. Gulvet er forlænget i 6.fag, hvor gulvbrædderne er lidt smallere end i de to øvrige fag og strøerne er mindre. Gulvet var dækket af et tykt lag fernis. Strøerne der var opklodset på marksten var behandlet med grøn kobber i 4. og 5. fag og helt uden borebille huller. De to strøer i 6. fag, der var opklodset på mursten, var meget angrebet. Der var ca 10 cm luft afstand fra gulvbrædder til jordlaget

nedenunder, bortset fra ved åbningen til køkken, hvor der var udgravet jord fra rotte gange helt op til gulvbrædderne. Der fandtes en indtørret rotte under gulvet. Under 6.loftbjælke fandtes enkelte større (25-30 cm) syldsten, svarende til en tidligere væg som også var markeret med et taphul i den tilsvarende stolpe i ydervæg. Væg mod soveværelse stod på syldsten og var opmuret i ubrændte lersten med lermørtel indtil ca 30 cm fra skorsten, hvor væggen var i røde brændt sten og opmuret i tynd kalkmørtel og dels lermørtel. Ca 160 cm over gulv var i væggen helt op til skorsten en tilmuring med et rundt hul fyldt med mørtel (skorstensrør?). Der var rester af blå kalkning direkte på stenene. Skorsten var op muret på flade (flækkede) sten. Der var rotte gange under stenene. Også væggen mod køkken havde ca 1,4 m over gulv 3 skifter med lersten og herover 4. skifter med blandende sten alt muret i kalkmørtel. Under vægpudsens rester af mørk til mellemblå kalkning direkte på ler- og teglsten. Vægge i 6. fag er muret op i den forøgede højde svarende til en lofthøjde ca 30 cm højere end resten af stuen. Ved denne forhøjelse der går igen i hele dette fags længde er loftbjælken udskiftet. Den gamle loftbjælke er brugt til støtte for en opmuring af lodrette sten ovenpå 6. bjælke. Østvæggen mod gang (ikke afdækket) opmuret i (nyere) røde teglsten i kalkmørtel; muren var enkeltsten dog mod jord var der to skifter dobbeltsten. Væg mod gang (sydvæg) var forskudt i forhold til 7. stolpe så denne var helt synlig i stuen og muret med forbandt til fyldningen i ydervæggen. Muren er muret i lermørtel med (gamle) røde sten, hvoraf mange var uregelmæssige afhuggede sten. Nederste skifte var lagt i et tykt lag kalkmørtel ovenpå et lag (10-15 cm) blåler. Der var spor efter træ døre: et tilmuret lavt og smalt Ca 160x60 cm) dørhul ca 25 cm fra ydervæg, lidt fra indervæg et med træplade afblændet dørhul (ca 175x70) og helt op mod væggen en stump (ca 20 cm) træoverligger fra et tilmuret



5. loftsbjælke med tapetrester mod gl. stue

dørhul (ca 160 cm højt), hvor det meste af døren har ligget på den anden side af væggen mod gang, og altså viser at tværvæggen har været (eller næsten) gennemgående til østvæg. Over dette dørhul var der opmuret i ubrændte lersten. På væggen var der inderst rester hvid kalk, dernæst, i rækkefølge, mørk blå, lys blå kalk, lermørtel, meget tyndt lag kalkmørtel. Ovenpå kalkmørtel var væggen ca 1,8 m ind fra ydervæg malet mørk flaskegrøn (oliemaling), som også gik igen på ydervæggens pudslag i dette fag.

Yderst var flere lag tapet i mønstre fra ca 1960'erne. Den 7. bjælke var malet grøn fra ydervæg og ca 2 m ind; på dette stykke en dobbelt knage. Resten af bjælken var kalket hvidt udenpå en blå kalk. Tilsvarende var loftet i denne del malet med elfenbensgul (eller hvidt, der er bleget) lindoliemaling. Sprækker mellem loftbrædder var tætnet med gamle aviser og linoliekit. Der var spor efter langsgående væg (ikke malet stykker) ca 2 m fra ydervæg. På loftet var spor efter nedtaget el installation (lamperoset midt i loftet med tilsluttende el-rør), hvilket afslørede grå grundmaling. Det inderste af loftet var kalket ovenpå en grå grundmaling, der manglede dér hvor væggen havde været. Den 6. loftbjælke var afdækket med tynde planker, ovenpå den lå en loftbjælke med huller efter støjler denne bjælke var også synlig på loftet, hvor den afgrænsede den hævede sydlige del af loftgulvet i forhold til resten. Ovenpå 6. bjælke var med lermørtel muret brændte sten (nogle med tegn efter at have siddet i en skorsten) op mod den løse bjælke. På disse mursten sås samme farve skifte som på 7. bjælke, dog uden den underliggende blå kalk. Afdækning af 6. bjælke viste at sydsiden var ubehandlet, undersiden havde huller til støjler og svarende til farveskiftet i loftet var der et taphul til stolpe. Nordsiden af bjælken var dækket af tapetrester ovenpå rester af en blå og en grønlig kalkning. Det inderste tapet var blå-grå bund med blåt "muselmalet" mønster, dernæst en tyk groft tapet med stiliserede blomster (røde med grønne blade) på beige bund og en ca 5 cm bort med blomster og blade; yderst et mere moderne tapet med grå grund og hvidt abstrakt mønster. Stuens anden loftbjælke (5.) var dækket med kapsel af masonit; under den var den malet i samme elfenben nuance som det hævede loft i 6. fag. Der var en mørk næsten sort grundmaling derpå en grå maling, så mellembrown måske ådret bemaling, så en lysere næsten hvid og så elfenbensfarvede. Der gamle loftsbrædder i 4. og 5. fag havde samme farvelag som bjælken og loftet i 6. fag på nær den inderste mørke farve. Den 4. bjælke havde rester af blågrøn kalk hvorpå der var rester af en blomstret tapetbort svarende til den på 5. bjælke

Stor stue: Loftbjælker er udskiftet med genbrugsbjælker (med sommerfugleudskæringer), der er oplagt ved siden af de gamle overskårne bjælker ovenpå tagrem. Ingen tegn på at de er tappet ned i tagrem. På vægge mange lag tapet. Ydervægge helt uden spor af ældre døre eller vinduer. Over sydligste vindue mod vest en lang overligger (ca 1.3m) i gasbeton(?) og tv for vinduet en opmuring i lodrette gasbetonblokke. Omkring vinduet i 8.felt mod vest er indvendig påmuring med flager af gasbetonsten og klinkebetonmursten mod den udvendige murstensudfyldning i tavl. Muren mod gang i sydsiden opmuret i klinkebeton. Under denne og væggen på den anden side af skorstenen er murerne skorstenen sat i et tyndt lag mørtel oven på et lag blåler (ca 15cm). Skorstenen, der er opbygget i klinkebetonmoduler er ligeledes sat på blåler men der er støbt et lag beton hvori klinkebetonelementer er sat. Yderfundamenterne er syldstenene nogle steder med enkelte mursten (fra gammel mur?) ovenpå. Ved dør og skorsten er under blåler et lag alm. Ler (lerstampet gulv?). Enkelte sten tyder på en tidligere pigstensgulvbelægning. Svarende til den oprindelige gavl var der et syldstenfundament med en del meget store sten (over 50cm i diameter). Ved udgravning til el-kabel til varmepumpe kunne det konstateres at der mod syd er sket en opfyldning på mindst en 100cm under gulvniveau med grus og skærver før huset er forlænget.

På loftet er der i gulvet et skift i niveau to steder således at det i 4. og 5. fag lå lavere, mod nord svarer overgangen til den dobbelte bjælke i 3. stolpe; i det nordligste fag er gulvet med (nyere) maskinhøvlede planker, alle ca 10 cm brede. I de næste to fag har brædder med spor af rubanker og er af varierende bredde ca 12-15 cm brædder og noget angrebne af borebiller. I 3. fag er der en blændet loftlem (70x100 cm) lige ved niveauspringet og ca 1m fra ydervæg. I fag 4-5 var gulvet ca 8cm lavere og brædder af varierende bredde de fleste meget brede (12-20 cm, 30 mm tykke) og meget angrebne af borebiller. Fra 6. fag og resten af gulvet mod syd er gulvet ca 20 højere. Over 6.fag fra vestvæg til ca 1 m fra østvæg er gulvet genbrug af brede, gamle brædder svarende til fag 4 og 5; den sidste ca 1 m er trappehul (som senere er flyttet ind mod stuevæg). Resten af gulvet på loft er lavet af genbrugsbrædder (ca 12 cm bredde) på nær hen over gang i 7. fag, hvor brædderne er lagt som nye (der hvor kammeret af Ford-finérplader var). Nogle af genbrugsbrædderne bærer spor af tjære (gl tagbrædder?) andre er rødmaledede, heraf et enkelt med spor af klinkehåndtag (disse stammer formentlig fra det tidligere hønsehus som ses på luftfoto fra 1950'erne). Kammeret mod syd har haft dobbelt lag gulvbrædder formentlig af hensyn til bæreevne. De fleste brædder er lange (3-4 m).

I forbindelse med opmuring af ny nordgavl er oplagt ny bjælke med spær ovenpå i sværere dimension end de gamle spær (15x15cm); bjælken er sikret med to murankre; hanebånd er lavtsiddende af rå granstamme med bark. De øvrige spær til og med d. 8. er 12x12 cm fuldkantet savskåret tømmer med højtsiddende naglede hanebånd; mod syd to spær barkkantet savskåret 12x12 cm tømmer uden højtsiddende hanebånd; alle spær har lavtsiddende påsømmede hanebånd af rå granstammer; det samme gælder skorstensstolen ved den gamle (nordlige) skorsten, der er muret skråt op til kip. Den sydlige skorsten er muret lodret op i

kinkebetonelementer. Det 8. spær havde huller til støjler på undersiden af både spær og højtsiddende hanebånd. Endvidere var der rester af et meget lavt (ca 70cm over gulv) hanebånd der var klampt med dyvler på sydsiden (gavlsiden) af spæret. Der er stormlægte mod vest fra top af slutspær og ned til 7 spær. Der er indsat nyere hjælpespær 10x4,5 uden hanebånd, formentlig da eternittaget blev lagt. På de gamle spær var lægterne mange steder understøttet af op til 12 cm tykke klodser, da taget har bølget en del hen af tagfladen.

Elektrisk strøm har været ført ind i huset før 1941 (billede med Bitten) fra porcelænsisolatorer i top af gavl og et gammelt tjæret, blykap kabel ned til måler kasse på sydvæg i gang (lige bag skorsten). Senere er kablet erstattet af plastkabel, formentlig da elmasten, der stod ud for hjørnet ved gavlen blev erstattet af kabel i jord og tilslutningskasse ved jorden. De gamle el-installationer var overalt ført i synlige jernrør og med samledåser i jern. Ledningerne inde i huset var for en stofbeklædte gummiledninger (f.eks. i loftværelse mod nord, men ikke kammer mod syd). Tidligere ejer har lavet en del nye installationer i plastkabler delvist skjult. Der var lavet jordforbindelse vha udvendigt kabel til jordspyd ved badeværelse.

Oversigt over husets bygningsmæssige historie

1798 gammelt kort over Østmøn udarbejdet i forbindelse med oprettelsen af Klintholm Gods viser at huset på matr. 41 har været placeret parallelt med og ud til Skovstrædet i flugt med vestgavlen af et mindre udhus nord for.

1809 første revision af kortet viser at huset er slettet med rød signatur.

1827 huset er opført på sin nuværende placering (evidens: vindviser i form af et flag i jern med årstallet udskåret). Huset er 8 fag langt lerklinet og stråtag. Årstallet kunne også være året, da huset blev forlænget.

Huset er anbragt hensigtsmæssigt så niveauet skråner svagt fra nord og sydgavl og ret meget fra vestvæg; mod øst er niveauet vandret hen til matr 39. Rester af stenpigning mod vest (synlig i 1993) og under gulv i træskogang.

1834 Jacob Pedersen registreret som bruger af matr 41.

1850 Jacob Pedersens enke Kirstine Kristiansdatter dør.

1873 Peter Jacob Hemmingsen flytter ind i huset.

1888 6. fag loft hævet (evidens aviser fra 1888 brugt til tætning mellem loftsbrædder).

1924 ca Peter Jacob Hemmingsen flytter på plejehjem. Alvin og Herman Vinge flytter ind.

1924 (ca) Billede Alvin og Herman foran husets vestside; indgangsdør to-fløjet helt op til stolpe og helt op til tagrem; indenfor skimtes dør ind til stue; Relativt store vinduer, to fag med to vandrette sprosser går helt

op til overside af bjælkeende, dvs helt til lejde r; stråtag meget slidt, hasselkæppe ses. Bindingsværk overkalket.

1929 Hans Holger Hansen køber huset.

1938 (ca) vores luftfoto viser huset er forlænget; to døre mod vest med lille vindue imellem: NB dette billede må være senere end billedet af Bitten foran huset fra 1941, da der på det er 3 døre.

NB: Nu (1993) er den forlængede del lavet af klinkebetonblokke; første danske fabrik startet i Nordjylland i 1939.

1937 Gulv lagt i lille stue, to fag (kobber 2 øre under fodpanel.

1940'erne luftfoto i farver viser to døre mod vest; vindue/lem i gavltrekant; udhus er mørkerødt.

1941 billede af Bitten og Kurt foran vestsiden viser bred dør i 6.fag, lavt vindue i 7.fag, dør i 8.fag, lavere end vinduers overkant, dernæst et stykke blank mur og en dør dvs 3 døre (den sidste dør må være sløjfet kort efter 1941).

1949 d. 22/12 Hans Holger låner 1700kr fra Spare og Lånekassen for Landboere på Møn.

1953 Forældresoveværelse indrettet på loft i 2 nordligste fag (aviser og blade 1952-1953). Trappe til loft i gang mellem køkken og badeværelse.

1955 Gulv lagt i 6. fag i lille stue (zink 2 øre under fodpanel)

1957 luftfoto fra sydøst viser stråtag; én skorsten; lille træskogang ca midt på huset; muligvis dør i sydligste fag mod øst; vindue i 2. eller 3. fag (fra nord); lavt bredt udhus ud for træskogang tværliggende i forhold til hovedhus.

1959 lutfoto fra sydvest viser kun en dør (7. fag) mod vest, i 8. fag smalt vindue, dernæst blank væg og to mindre tætsiddende vinduer, i gavltrekant lem større end vinduer i facade og i gavl et lille højtsiddende staldvindue med buet overkant. Udhus (tværliggende) med hønsegård mod syd.

1960 d. 3/11 Hans Holger låner 2000 kr af Spare og Lånekassen for Landboere på Møn til 5% i rente.

1960'erne Ifølge Edith Hemmingsen hjalp hendes mand Hans Hemmingsen, der var murarbejdsmand, Holger med at opmure sydenden af huset en gang i 1960'erne.

1963 Udhus bygget på gammelt fundament.

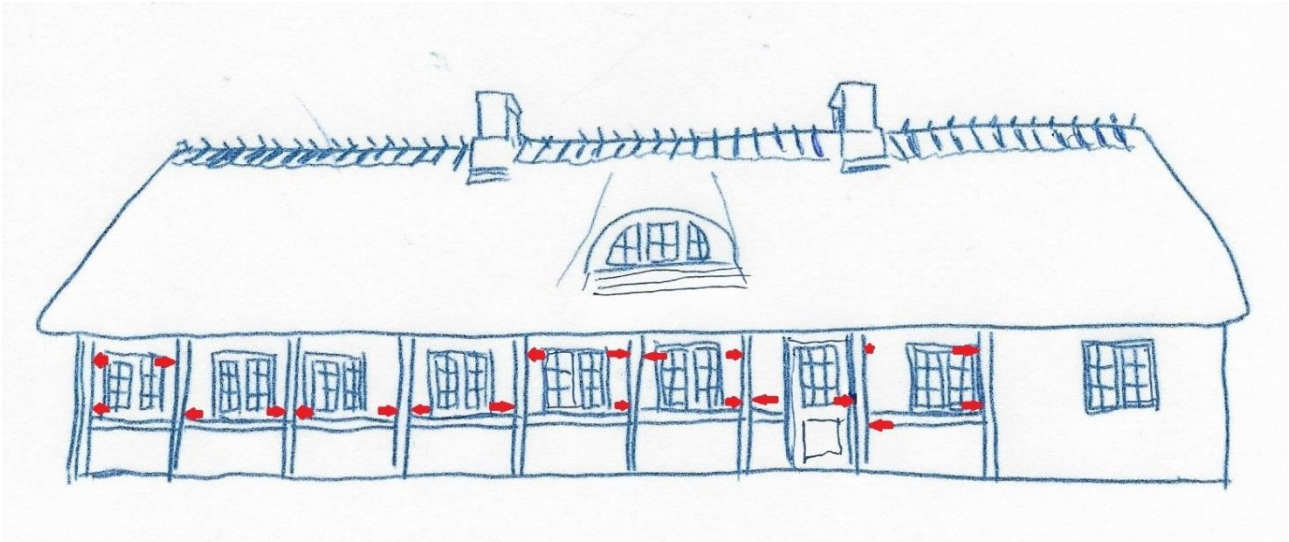
1965 d. 25/10 Hans Holger tager et lån på 7500kr i Østifternes Kreditforening til 7% i rente.

1965? Nyt tag, eternit. Hjælpepær mellem gamle spær.

1967 Nederste stue indrettet (25 øre under fodpanel) (ifølge ældste søn, Arne, er stuen lavet i 1964). To kamre indrettet på loft i sydenden (i gavlkamret rist i gulvet over brændeovn i stuen, gavlvinduet er med på luftfoto fra 1957); det andet kammer indrettet i over fag 6 og 7 med tagvindue i jern. Der er lavet nyt gulv på loftet (af gamle brædder bl.a. nogle som er rødmaledede og stammer fra en dør (udhuset fra farvebilledet

fra 50'erne??) svarende til den nye stue og gangen. Ny trappe til loft i gang mellem køkken og sydstue. Formentlig er gang med hoveddør mod vest indrettet på samme tidspunkt. Hele sydenden af huset dvs store stue er opført af klinkebetonblokke (første fabrik i DK i 1939 formentlig først almindeligt i 50'erne). Væggen mod gang (svarende til 8. stolpe) er mursten undtagen til venstre (mod øst) for døren som er klinkebetonblokke.

1968 d. 20/5 Hans Holger låner 4000kr i Landbosparekassen til 0,5% i rente.



Østfacade. Huset i dag (2018) med naglehuller vist med røde pile. Stjerne angiver udokumenteret nagelhul.



Den sjællandske gård på frilandsmuseet. Her ses bindingsværk konstruktionen ved en dør med højsiddende løsholt som overligger og kort løsholt i "normal" højde ved dørens sidestolpe.



Huset set fra vest som det formentlig har set ud ved opførelse i 1827: 8 fag bindingsværk med 3 døre og lem helt mod syd angivet ud fra taphullers placering. De oprindelige vinduer har været små da løsholter sidder højere end i dag, og det har været nødvendig at hugge ud i løsholter eller helt udskifte løsholter, da der blev skiftet vinduer omkring 1900. Dørene har været lave, idet taphuller til oveliggerne er ca 1,7-1,8 m over niveau. Fra nord (venstre) kan man gætte at huset har bestået af: huggehus, 3 fag beboelse, 3 fag stald, hvoraf det sidste fag kan være adskilt fra stald med en væg (lo?).